

Besedilo 1 : SONČEVA PEGA V OČEH MLADEGA ASTRONOMA

V soboto, 15. januarja, je dijak šentviške gimnazije v Ljubljani skozi megleno kopreno zagledal temen madež na površini Sonca. Odšel je na šolsko teraso; tam imajo člani astronomskega krožka svoj observatorij in v njem potrebno opremo za opazovanje nebesnih pojavov. Prosil jih je za pomoč pri opazovanju nenavadne lise. Opazoval jo je z binokularjem s filtrom, prelistal knjigo o zvezdah ter ugotovil, da je to Sončeva pega.

Naslednji dan si je pojav ponovno ogledal s teleskopom. Ugotovil je, da se pega premika po Sončevi ploskvi. Njen obris ga je spominjal na mravljo s temnim osrednjim delom in svetlejším robom. S posebnim okularjem je ocenil njeno dolžino in širino. Izračunal je, da meri v dolžino približno 120 000 km, v širino pa 64 000 km. To je pomenilo, da je bila desetkrat širša od premera Zemlje.

V ponedeljek je med opazovanjem ugotovil, da se je pega še nekoliko raztegnila, v torek pa se je malo skrčila in pomaknila k južnemu robu Sončeve ploskve.

T. Š.

(Prirejeno po dnevniku Delo, 22. 1. 2005.)

MALI SLOVAR

astronomija – znanost, ki raziskuje nebesna telesa

binokular – daljnogled za obe očesi

observatorij – ustanova za opazovanje naravnih pojavov

okular – sistem leč kake optične priprave

teleskop – daljnogled za opazovanje zvezd

Besedilo 2

Šola v nedeljo

Šola v nedeljo

z vsemi razredi počiva.

Privoščiči si kopel blage tišine
in v njej prav po nedeljsko uživa.

Neslišno drsa z nedeljskimi copati,
zaupno šepeče za zaprtimi vrati,
s šolskim zvoncem je dobrotljiva
in ga pusti nedeljsko spati.

Šola v nedeljo uči se le zase,
le zase kuha juho in klobase,
sama sebe povabi na čaj
in sama se vpiše v plavalni tečaj.

Šolo v nedeljo

nedeljsko brezdelje obliva.

V ponedeljek odpre vsa vrata –
spočita, na novo umita in radoživa.

(Bina Štampe Žmavc, Čaroznanke, Mladinska knjiga, Ljubljana 1990)

Pozorno preberi besedilo 1 in reši naloge.

1. Kdo je napisal izhodiščno besedilo in kje je bilo objavljeno? Dopolni poved.

Besedilo je napisal _____, objavljeno je bilo v _____.

2. Komu je namenjeno izhodiščno besedilo?

- Samo članom astronomskega krožka.
- Bralcem določenega časopisa.
- Predvsem dijakom šentviške gimnazije.
- Opazovalcem Sončeve pege.

3. Kaj je bil namen pisca izhodiščnega besedila?

- Bralce je želel seznaniti z delom astronomskega krožka.
- Bralce je želel seznaniti z vesoljskim teleskopom.
- Bralce je želel seznaniti z dijakovim opazovanjem Sončeve pege.
- 4. Bralce je želel pripraviti do ogleda enega od naravnih pojavov.

5. Ali so trditve pravilne?

Dijak je opazoval Sončevo pego štiri dni.	DA	NE
S teleskopom je naredil nekaj posnetkov Sončeve pege.	DA	NE
Ugotovil je, da je Sončeva pega tako velika kot Zemlja.	DA	NE
Sončeva pega je bila vse dni na istem delu Sončeve ploskve.	DA	NE

6. Ali si star/a toliko kot fant, o katerem govori izhodiščno besedilo? Dopolni naslednjo poved in utemelji svojo odločitev.

Ne, fant je _____ od mene.

Utemeljitev:

7. Kaj sta besedi na levi? Na vsako črtico napiši ustrezno številko iz desnega stolpca.

_____ teleskop, observatorij	1 Besedi sta protipomenki.
_____ Zemlja, planet	2 Besedi sta samostalnika moškega spola.
_____ Sončeva, Sonce	3 Besedi spadata v isto besedno družino.
_____ astronomija, zvezdoslovje	4 Besedi sta nadpomenka in protipomenka.
	5 Besedi sta sopomenki.

8. Navedeni povedi dopolni z besedami v oklepaju; te postavi v pravilno obliko in jih zapiši na črti.

Pozorno je opazoval (Sončeva ploskev) _____. Mnogo (človek) _____ sploh ni opazilo (nenavadna lisa) _____.

9. Vprašaj se po podčrtanem delu povedi. Vprašalno poved napiši na črto.

Dijak je odšel na šolsko teraso, ker je na površini Sonca opazil temen madež.

10. Popravi pravopisne napake v povedi.

dijak je povedal da je zemljin premer desetkrat manši od premera Sončeve pege.

11. V katerem času je večina glagolov v izhodiščnem besedilu? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom in utemelji svoj odgovor.

A V pretekliku.

B V sedanjiku.

C V prihodnjiku.

Utemeljitev: _____

12. Vprašaj se po podčrtanih besedah. Vprašalnici napiši na črti.

Pozimi na nebu zlahka opazimo polno zvezd.

Obkroži, kaj sta podčrtani besedi.

Podčrtani besedi sta a) samostalnika. b) pridevnika. c) prislova. č) glagola.

13. Števniki, ki je zapisan s številko, zapiši z besedo in obratno. Obema določi še vrsto.

2012 _____

petnajstega _____

14. Preberi spodnji povedi.

V soboto, 15. januarja, je dijak šentviške gimnazije v Ljubljani skozi megleno kopreno zagledal temen madež na površini Sonca. Odšel je na šolsko teraso; tam imajo člani astronomskega krožka svoj observatorij in v njem potrebno opremo za opazovanje nebesnih pojavov.

Iz povedi izpiši:

a) dva samostalnika v različnih sklonih in jima določi sklon.

SAMOSTALNIK	SKLON

b) eno osebno glagolsko obliko in ji določi osebo, število in čas.

GLAGOL	OSEBA	ŠTEVILO	ČAS

c) eno neosebno glagolsko obliko in ji določi vrsto.

NEOSEBNA GLAGOLSKA OBLIKA	VRSTA

d) osebni zaimék in mu določi osebo, število in napiši, na kaj se nanaša.

OSEBNI ZAIIMEK	OSEBA	ŠTEVILO	NANAŠA SE NA

e) en vrstni in en lastnostni pridevnik.

Vrstni prid.: _____ lastnostni prid.: _____

f) Izpisani lastnostni pridevnik stopnjuj.

OSNOVNIK	PRIMERNIK	PRESEŽNIK

15. Predstavljaljaj si, da ste s šolo odšli v observatorij na opazovanje Sončeve pege. Na osnovi podatkov iz izhodiščnega besedila napiši pripoved o tem dogodku. Kdaj, kje, kaj si videl/a (navedi vsaj dva podatka), kaj te je še posebej navdušilo in zakaj.

Pozorno preberi besedilo 2.

1. Ali so trditve o besedilu 2 pravilne?

Besedilo je po nastanku ljudsko.	DA	NE
Pesem je prevedena.	DA	NE
Za pesem je značilno mračno razpoloženje.	DA	NE
Pesem pripoveduje šola.	DA	NE

2. Izhodiščno besedilo je pesem. Utemelji trditev z dvema podatkom.

3. Kaj pomeni, da si šola privoščiči kopel blage tišine?

4. Izpiši verz, ki nam pove, da je za šolo pomemben šport.

5. Katera lastnost šole v nedeljo ti je najbolj všeč in zakaj?

6. Iz 3. kitice izpiši rimane besede.

7. Iz pesmi izpiši eno posebitev.

Zakaj je izpisani del posebitev? Utemelji.

8. Napiši zaokroženo besedilo, v katerem boš s svojimi besedami zajel odgovore na naslednja vprašanja:

- kdo je avtor besedila in kaj je besedilo po obliki,
- kako šola preživlja nedelje (vključi vsaj 4 njene nedeljske dejavnosti),
- kaj se zgodi s šolo v ponedeljek.

Besedilo naj ima do 6 povedi.
